

Т.А. Васильєва, канд. екон. наук, доц.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»,

БАНКІВСЬКІ УСТАНОВИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ

Підвищення рівня конкурентоспроможності економіки України значною мірою залежить від темпів, напрямків і механізмів реалізації інноваційних процесів. Внесок науково-технічного прогресу в приріст ВВП в промислово розвинутих країнах світу, за різними оцінками, складає від 75 до 100%. Той факт, що інноваційна діяльність вкрай важлива для розвитку економіки України, неодноразово визнавався й визнається українським урядом. На сьогоднішній день завданням держави стає не просто декларативно визнати це, а створити умови, що стимулюють інноваційну діяльність, що роблять її привабливою для більшості суб'єктів ринку.

Але структурно-інноваційне відновлення економіки України вимагає наявності цілісної ефективної системи її фінансового забезпечення, підвищення адаптивності інвестиційного сектора, його здатності адекватно реагувати на появу нововведень, реформування економічних відносин, що складаються з приводу формування, використання і відтворення потенціалу інвестиційної активності суспільства в цій сфері. На думку вітчизняних дослідників, для досягнення приросту конкурентоспроможного виробництва на 5%, необхідно інвестувати 25% ВВП в інноваційний процес, науково-технічні дослідження, розробку технологій.

Характерною рисою сучасного розвитку окремих країн-лідерів світового ринку є зростання ролі кредитних важелів фінансового забезпечення інноваційної діяльності, інтенсивна експансія банківських установ у сферу інноваційних виробництв і нових високотехнологічних розробок. Чим більшою мірою створювана інновація орієнтована на ринок, тим меншою повинна бути участь держави в її фінансуванні та, відповідно,

більшою – участь суб'єктів господарської діяльності та фінансових установ, зокрема, банків, що спеціалізуються на фінансуванні розробок, впровадженні й експлуатації нововведень. Дослідження Кільського інституту світового господарства показали відсутність прямого зв'язку між обсягом державного фінансування й загальним обсягом видатків на НДДКР. Це підтверджується прикладом Японії – країни з найнижчою питомою вагою участі держави в наукових витратах, але з високим рівнем видатків на науково-дослідні цілі. Багато дослідників відзначають, що занадто значна частка державного фінансування призводить до виродження ініціативи компаній та інших суб'єктів господарювання в інноваційній діяльності. Саме тому пошук механізмів стимулювання взаємозв'язку і взаємодії банківського капіталу та інновацій як гарантів забезпечення стійкого економічного зростання в Україні є винятково актуальним.

Слід зауважити, що серед певного кола дослідників переважає точка зору, згідно з якою банківські установи не можна розглядати як значуще джерело фінансового забезпечення інноваційних процесів в економіці. Її прихильники пояснюють такий висновок тим, що сполучаючи в собі дві несумісні функції: забезпечення ліквідності й кредитування інвестиційних (інноваційних) проектів, банківська галузь орієнтована на фінансування довгострокових активів за рахунок короткострокових пасивів, що слугує причиною її перманентної нестійкості. Банківська форма інвестиційного посередництва, з їхнього погляду, зжила себе й вимагає поділу цих двох функцій між різними типами посередників для підтримки стабільності ринку позичкового капіталу.

Безумовно, інвестиційна діяльність банків в інноваційній сфері в значній мірі залежить від того, чи володіють вони «довгими» грошима, тобто ресурсами, залученими на тривалі строки. Наявність таких коштів дозволяє розглядати набагато більше широке коло об'єктів інвестування для банків. У частині фінансування об'єктів інноваційної сфери проблема формування довгих ресурсів для банків представляється особливо актуальною, тому що

досить тривалі строки окупності інноваційних проектів роблять їх важко фінансованими з боку банків у ситуації, коли банки не мають у своєму розпорядженні відповідних по строку джерел коштів.

Сьогодні ресурсна база українських банків не повністю відповідає інвестиційним потребам підприємств-інноваторів (в частині загального фонду акумульованих коштів громадян). Маючи «коротку» ресурсну базу, банки все ще вимушені видавати великі обсяги короткострокових кредитів задля виконання умови відповідності строків активно-пасивних операцій. Особливо гостро ця проблема стояла на початковому етапі ринкових реформ в Україні (1997-2004 рр.). Переважання частки короткострокових кредитів над довгостроковими на протязі значного проміжку часу свідчило, що кредитний механізм як частина фінансового механізму інноваційного розвитку економіки країни працював неефективно, оскільки короткострокові банківські кредити, як відомо, не мають ні інвестиційної, ні, тим більш, інноваційної спрямованості. Але починаючи з 2005 р. намітилася тенденція до позитивних змін, що дозволяє стверджувати, що роль банків як постачальників інвестиційних ресурсів для інноваційної діяльності поступово підвищується.

В умовах властивої Україні нестійкості економічного розвитку, бюджетного дефіциту, недосконалості механізмів небанківського фінансування інновацій, дефіциту власних коштів більшості підприємств, нерозвиненості ринкових механізмів, саме банкам відведена особлива роль як суб'єктів ринку інноваційного інвестування. Причому, як доводить досвід промислово розвинених країн, роль банківських інвестицій у забезпеченні структурних інноваційних перетворень в економіці зростатиме і надалі.

Васильєва, Т.А. Банківські установи як джерело фінансового забезпечення інноваційних процесів в економіці [Текст] / Т.А. Васильєва // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2008 р.) : у 2-х т. – Суми : УАБС НБУ, 2008.- Т. 2. – С. 3-5.